

BOJ OD HISE DO HISE. — Tako je bilo v Metzu. Naši vojaki so morali stikati po vseh kotih, za skrivenimi nemškimi streli, kar je trajalo mnogo dni.

"Male" dežele "predmet" spora med 3. prvaki

TEKMA ZA KONTROLU NAD MALIMI NARODI.
— NAPORI ZA PREPREČENJE EKONOMSKE REVOLUCIJE. — BREZPRAVNI DELAVCI IN KMETJE ZAHTEVAJO VEĆ PRAVIC

To, da so med zavezniški spoji, je priznal v svojem poročilu novemu kongresu tudi predsednik Roosevelt, a poudaril, da jih je bilo pričakovati, pa se bo vse izvrnilo — vsaka stvar ob svojem času.

"Male" dežele niso vzrok

V tej deželi mnogo politikov trdi, da je zlo vsem nesoglasjanje v vojnem v. Evropi Balkan, drugi pa, da so nadlega sploh vse male dežele v Evropi, n. pr. tudi Cehoslovaška.

Resnica je, da so vse vojne na Balkanu izvrale velesile s svojo medsebojno imperialistično temo, in druga resnica je, da Cehoslovaška ni bila kriva vojne, ker sta jo 1. 1938 vladli v Londonu in Parizu z romanji njunih premierjev v Munich podarila Hitlerju, "zato da bo mir v Evropi".

Bojazen pred preobratom

Kot v prejšnji vojni, tako se tudi v sedanjem dogaja stara igra — politika velesil v zasedovanju svojih interesov kjerkoli na svetu, ter nujno temkovanje za kontrolo nad malimi in velikimi deželami, ako so prešibke, da se jih bi mogle otepeti.

V napotje tej stari politiki sile pa so bolj in bolj brezpravni delaveci in kmetje, ki zahtevajo novo uredbo — tako, v kateri bodo imeli pravice ne samo na papirju, ampak dejansko in s tem kruh ter svobodo. Znan žurnalist Adgar Ansel Mowrer pravi med drugim:

Sedanje razlike med tremi glavnimi članicami združenih narodov so nastale največ vsled nasprotjujočih si stalič napram socialni in ekonomski revolucioni, ki se dogaja v velikem delu Evrope.

Razvoj, ki ga je bilo pričakovati

Dasi je bilo takega razvoja povsod pričakovati in je bil dostikrat preročovan, včas temu so Anglezi in Američani osupili, ko so videli, da cim se nacističke armade umaknijo, že nastane v osvobojenih krajih revolucionarna situacija.

Faktor, ki potiska vanjo, je potreba za planirano gospodarstvo in pritisk dosedaj brezmočnih kmetov in delavcev na vrata narodnega življenja.

Izvor v Spaniji

Ta želja za preporod je dobila svoj izraz s postankom republiko kot predlanskem, toda od-

Ameriški politiki po treh letih vojne še vedno v prepiru o vprašanju, kakšne pogoje za mir naj se ponudi Nemčiji

Senator Wheeler iz Montane je eden izmed onih, ki so bili pred vojno označevani za izolacioniste in si na vse kriple prizadevali, da se ta dežela ne bi umesa vanjo. Pa so jo nam Hirohito, Hitler in Mussolini sami napovedali.

Omenjeni senator nasprotuje Rooseveltovi vnojni politiki še prav tako ostro, a ob enem zatrjuje, da je za čimprejšnjo in popolno zmago. Ker je še ni, dolži vladu odgovornim. Dne 5. januarja je v govoru po radiu apeliral, naj zavezniški umaknejo brutalno zahtevo za brezpojno kapitulacijo Nemčije in vsako misel za maščevanje nad njo. Namesto tega naj sklenejo z njo mir, v kakšnem bo mogoče živeti nji in ostali Evropi. To ji pa bo mogoče le, ako se izrečejo za ustanovitev zedinjenih držav Evrope. Mlatil je po administraciji in izjavil, da mu ni žal ničesar, kar je pred napadom na Pearl Harbor storil, da se Zed. države ne bi zapletle v vojno.

Na ta govor mu je takoj naslednji dan odgovril državni tajnik Stettinius in ga obdolžil, da s svojo taktko daje Nemčiji pogum za vztrajanje in s tem veča število ameriških žrtev na bojiščih. Hitler in Hirohito ne vesta, da Wheeler ne govorji v imenu ameriškega ljudstva, je dejal Stettinius, pa si predstavlja, da čim dalj bosta vztrajala, toliko prej se bo raznim Wheelerjem posrečilo zanesti nepopravljiv razdor med zavezniški Nemčija in Japonska pa bi dobile "mir sporazuma".

Naravno, Wheeler na to ni molčal in odgovoril, da je za tak mir z Nemčijo, kakor ga on propagira tudi papež Pij XII. in drugi cerkveni voditelji. Zahtev za brezpojno predajo Nemčije je označil za oslovsko politiko.

Stvar je tragična iz dveh razlogov: Eden je, da ameriški izolacionisti s to taktko res prilivajo olje na ogenj vsem, ki hočejo ohraniti Nemčijo čim prej, in drugi, ker zavezniški res niso dali v svet še nikakega pravega načrta za povojsno Nemčijo — menda zato ne, ker ga še nimajo.

Medtem, ko se v zavezniški diplomaciji in javnosti pletejo taki spori, pa se Hitlerjeve armade presenetljivo močno bore na zapadni fronti, na Ogrskem in v Italiji.

NOVI ZVEZNI KONGRES NADALJUJE PO POTIH PREJŠNJEGA KONGRESA

Devetinsedemdeseti zvezni kongres je že takoj prvi dan zasedanja dne 3. januarja, čim se je konstituiral, sprejel predlog, da takozvani "Diesov" odbor za preiskovanje neameriških aktivnosti, ki je bila komunistična stranka nezadnata. In tretji je Anglia s svojim načrtom za socialno zavarovanje.

Zediljene države so sprva ignorirale to pozaj in občevalo z reakcionarji, med drugimi s Peťatom, Darlamom, Giraudom, habšurškim Otonom in kraljem Emanuelom. Končno so se moralni naši uradniki le spriznjili s situacijo in stopili v zvezo z "levičarskimi gibanji", da jih pridev ob okvir priznanja civilne pravosti.

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Na predlog demokratskega kongresnega Rankina iz Missouri (tudi Dies je demokrat) bo novi preiskovalni odbor neameriških aktivnosti stalna kongresna ustanova, dočim je bil Diesov odbor le začasen. Stalna kongresna komisija pa ima ne samo več avtoritete v preiskavah, ampak tudi pravico kongresu predlagati nove postave, ali pa spremembe v njih. Ker je bil Diesov odbor le začasen, ni imel te pravice.

Z Rankinov predlog je glasovalo 70 demokratov in 137 republikancev, skupaj 207, proti pa 150 demokratov, 34 republikancev, en progresivec in en

Ravno, ko so bili voditelji politične akcije CIO in pa večina drugih liberalcev najbolj prepričani, da je pokojni Diesov preiskovalni odbor toliko diskreditiran, da se ne izkobaca več iz groba, so videli, da je vstal v novem kongresu, ki so ga toliko hvalili, že kar prvi dan zasedanja!

Cemu se je poslancem tako mudilo obnoviti tak odbor in mu dati tudi zobe, ne samo glas, da bi kričal, kot je Diesov odbor?

V edinem namenu, da bo "preiskoval" v glavnem tiste delavske in liberalne kroge ter komuniste, ki so se po 7. novembra minulega leta vsi skupaj hvalili, kako sijajno so potolkli reakcionarje.

Z Rankinov predlog je glasovalo 70 demokratov in 137 republikancev, skupaj 207, proti pa 150 demokratov, 34 republikancev, en progresivec in en

enem znatno dražje. Za to ljudje te stvari kupujejo le kolikor neobhodno potrebno.

Konsumenti morajo torej plačati za vsako stvar več kot kdaj prej, a ob enem so slabšega izdelka. Ni čuda, če korporacije, ki kontrolirajo trg potrebičin za konsumente, žanjejo ogromne dobitke.

Cudno je le, kako da jim vladata do dopušča! Ali ni obljubila, da se potrebičine ne bodo podražile, ker bo trg regulirala in cene ona dočačala?

Dva važna vladna odloka o "konjih" in konvencijah

Konjske dirke v Zed. državah so po odloku vlade s 3. januarjem prenehale. Bile so največje podvzetje za stave. Associated Press je po raznih podatkih izračunala, da so ljudje lani zigrali s stavami na konjske dirke \$1,200,000,000 (tisoč dvesto milijonov). Mnogi, med njimi unije, so na vladu ves čas vojne pritiskali, da bi to raketirstvo zabranila. A operatorji dirkašči so bogati in lahko potrošijo za nekaj "priboljška" onim, ki imajo na merodajnih krajih "zvezne". Sele ko je bil "pomožni predsednik" J. F. Byrnes opozorjen, da kjer so dirkašča mnogo delavcev izosejala z deloma, in če delavcev res tako manjka, je tu en način, da se temu odpomore. Tako so bile končno le ustavljene.

Druga odredba se tiče konvencij. Dovoljene so le one, ki se jih udeleži manj kot 50 oseb, druge pa, ako so vojnim naprom potrebne, toda morajo dobiti vladno odobritev, predno se jih sme sklicati. Namen tega odloka je hraničiti ljudem na času, zelenicam na prostoru in drugim obratnim sistemom na gasolinu. Ta naredba ni toliko stroga, da bi bila prepoved konvencij absolutna, toda direktor vojne mobilizacije James F. Byrnes se zanaša na sodelovanje, da bo na ta način dobita svojo polno veljavo.

V zakonodajah se za delavce le malo brigajo

Delavska tajnica Frances Perkins je v enem svojih predavanj na konferenci za delavsko zaščito rekla, da ima le malo držav "dostojne delavske zakone" in še v tistih, ki jih imajo, se jih površno izvaja, mnogi pa so bili pozabljeni kmalu po sprejetju.

Ona smatra, da se bi morale legislature za zaščito na delavskem polju veliko bolj brigati, in če se ne bodo, bo delavstvo pritiskalo na zvezno vladu, da se ona zavzame zanj. Tu so mišljeni, zakoni za varnostne in zdravstvene naprave v industriji, za zaščito otrok in žensk, reguliranje delavnika itd.

Velika produkcija leta

V Zed. državah je bilo leta 1944 izdelanih 96,369 letal, kar je za vojno produkcijo velik uspeh.

poslanec newyorške Labor Party, skupaj 186.

Kongres se pripravlja na sprejem tudi raznih drugih dočeb in zakonov, ki unjam niso ljube, in 'draft' delavcev, proti kateremu so unije AFL in CIO, je gotova stvar.

Veliko več pa se brigajo, katero se prikupiti vojakom, ker imajo volitve, ki bodo čez dve leti, že sedaj v uvidu, pa se bodo skušali veteranom čim bolj prikupiti. Težko pa bo šlo predlogam za boljšo socialno zaščito delavstva, kar je bilo pričakovati.

V časopisu je več svobode in listi lahko v mejah zakona piseja kar jim drago. Ampak kdo lastuje časopisje — tisto časopisje in revije namreč, ki izhaja v "masni produkciji"? Spet multimilijonarski krogovi in svoboda tiska po njihovo pomeni, da lahko vso vodo — to je urejevanje — napeljujejo na svoje mline. Krice proti unjam, kot da so zločinske. Po zdravili so Rooseveltovo priporočilo za draftanje delavcev in kričali veselja, ker bo "Diesov" odbor ne samo nadaljevanje, ampak imel še veliko večjo avtoriteto kot dosedaj.

Svoboda tiska velja n. pr. za zvezo industrialcev, ki z velikimi oglasi propagira svoj program in bo dala na ta način listom sto in stotisoč dolarjev.

Svoje kapitalistične principe — seveda z mikavno zloženimi stvari — oglaša tudi v nekaterih delavskih listih (glasila unij jih nočajo), in tudi v listih tujerodcev prodaja svoje misli.

Svoboda tiska, in svoboda govora v radiu je torej v praksi le za tiste, ki kaj premorejo. Zato pa je ameriška masa politično tako nezrela in pa toliko naivna, da sledi onim, ki jo zavajajo.

F. D. Roosevelt o svojih načrtih za zmago in mir

ZA PRISILNO REGULIRANJE UPOSLEVANJA DELAVEV, ZA OBLIGATNO VOJASKO SLUŽBO TUDI PO VOJNI, ZA ZNIZANJE DAVKOV INDUSTRIJI, ZA ZMAGO IN TRAJEN MIR

Eno izmed glavnih priporočil, ki jih je dal predsednik Roosevelt novemu kongresu 6. januarja, je, da naj sprejme zakon za reguliranje delavcev v vseh obrah tak, da bo trajno veljaven. Tako bodo prvič v svoji zgodovini dobiti Zed. države obligatno vojaško službo tudi v mirnih časih. Pričakovati je, da bo v kongresu in v javnosti proti temu veliko opozicijo, toda administracija je uverjena, da bo večina sprejela njen priporočilo.

Načrt že pred zbornico

Zbornica je, tedaj že imela pred sabo predlog, ki določa, da se delavcev od 18. do 45. leta "drafta" po istih metodah kažejo vojake in potem vladajo, da bo delavci delili in pod kakimi pogoji. Zagotovljen mu je bil sprejem vzdol oponozije unij.

V svojem poročilu je poudaril, da armadi zelo primanjuje bolničarje in kongresu priporočil sprejeti enak zakon, kakor za delavce, to je, ker se jih noče prostovoljno dovolj priglasiti za bolničarke armadi, naj se jih upokliči vanjo kolikor se jih potrebuje.

Dalje naj kongres dovoli medradovni vladni komisiji tistih 4,000,000 mož, ki imajo vsled dela na farmah ali iz kakršega drugega razloga za nedoločen čas oprostitev iz vojaščine, uporabiti kjerkoli jih v vojni namene najbolj potrebuje.

Za trajno veliko ormado

Za vojni je priporočil, da

(Konec na 5. strani.)

Svoboda tiska in govora v radiu v teoriji in praksi

V Zed. državah je v teoriji svoboda tiska polna. Tudi svoboda govora v dvoranah je nemotena. Ampak v radiu je ni. Tudi najbolj sloviti radiokomentarci morajo predložiti svoje stvari upravi radio postaje točno napisane in kar jim cenzurirajo, tisto ne sme v mikrofon.

Minilo nedeljo so nekateri poročevalci novic po radiu omenili članek v nekem moskovskem listu proti ameriškemu časopisu, ker podpira papeža v njegovem delovanju za pravičen mir. Tisto, da bi bil papež "pravičen mir" v prid Hitlerju in njegove Nemčije, so morali zamolčati, ker se lastniki radijskih omrežij cerkvi nočajo zameriti. In tako so se tista poročila glasila kot da je Moskva proti papežu zaraditega, ker deluje za "pravičen mir". Kdor hoče sedaj med maso, mora govoriti po kakem radijskem omrežju. To stane desetisočake, zaradi tega lahko izražajo svoja mnenja po radiu skozi vse leto širom dežele le bogataški krogi. Tu pa tam dajujo radio kompanije 15 minut časa tudi kakemu radikalcu, n. pr. Normanu Thomasu.

V časopisu je več svobode in listi lahko v mejah zakona piseja kar jim drago. Ampak kdo lastuje časopisje — tisto časopisje in revije namreč, ki izhaja v "masni produkciji"? Spet multimilijonarski krogovi in svoboda tiska po njihovo pomeni, da lahko vso vodo — to je urejevanje — napeljujejo na svoje mline. Krice proti unjam, kot da so zločinske. Po zdravili so Rooseveltovo priporočilo za draftanje delavcev in kričali veselja, ker bo "Diesov" odbor ne samo nadaljevanje, ampak imel še veliko večjo avtoriteto kot dosedaj.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

VAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka po poldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Kaj pravzaprav je "manjše zlo" in kdo naj to presoja

"V tem obžalovanju vrednem sporu med ruskim in angleškim imperializmom v Grčiji (in drugje) podpiram rajše angleški imperializem, ker je manjše zlo."

To je en stavek iz članka, ki ga je napisal Liston M. Oak v tedniku New Leader in New Yorku v izdaji z dne 30. decembra. Liston M. Oak je njegov upravni urednik. Dasi v istem članku svari Anglijo, da čimbolj bo podpirala monarhistike in druge reakcionarje, in si prizadevala obnoviti status quo ante bellum, toliko jačji bodo postajali komunisti.

Svari, da je socialna revolucija tudi v najugodnejših okolišinah nevarna, težavna in negotova stvar. Samo revolucija mirnega in demokratičnega razvoja more človeški družbi prinesi trajne koristi. Izvaja, da gledate borbe v Grčiji in v splošnem ni srednje poti. Ali si z enim, ali z drugim. V sredi ne moreš biti, ker sredine ni. Zato on in ves njegov list rajše podpira angleški kapitalizem kot pa tiste Grke, ki so politično organizirani v EAM, in v področju te organizacije pa v obrambne namene v vojaških edinicah ELAS, proti katerim se je prišla boriti angleška armada vsled Churchillove trme, ki bi Grčiji rad na vsak način usilil fašističnega kralja nazaj. Po Oakovem mnenju je "manjše zlo", ako v teh bojih z Grki zmaga Churchill, kot pa ELAS.

"New Leader" nekoč ni pisal tako — ne dokler je bil socialistični list. Njegov takratni urednik James Oneal se je boril z ameriškimi komunisti in kritiziral sovjetsko vlado, toda ne kot fanatik in zagrizenec.

Toda "New Leader", ki je urejevan tako strupeno proti vsemu, kar kdo označi za komunistično in sopotniško, in proti Sovjetski uniji, pa je prav lahko v zadnjih volilnih kampanjih prav tako agitiral za kandidate demokratske stranke, kakor komunistični "Daily Worker", ki je urejevan z druge strani slično zagrizeno kakor "New Leader".

Kaj smatrajo v tem slučaju socialisti v Evropi za "manjše zlo"? V tej številki je članek Harolda Laskija, podpredsednika angleške delavske stranke, ki razlagajo, da je Churchillova torijska politika "glavno zlo" in apelira na predsednika Roosevelta, da on edini lahko pripravi Churchilla k streznjenju predno bo prepozno.

Socialisti v Franciji, ki niso malenkostna stranka, ampak ena glavnih v državi, so z borgi v Grčiji, ne pa z Churchilom. In enako češki in drugi, ki kaj pomenijo.

London Times, ki je eden najvplivnejših dnevnikov, konservativnih in sovražen komunizmu, pravi v članku v izdaji z dne 5. januarja, da je angleška politika v Grčiji pogubna za angleške koriste, in da brez gibanja, proti kateremu se sedaj Anglija bori z orojem, v Grčiji ne bo stabilne vlade. Brez sporazuma z ELASom bo moralno vsako drugo vlado v Grčiji ščititi angleško orožje. To senzacionalno ugotovitev v takem listu kot je Times so omenili vsi ameriški radio poročevalci v Londonu.

Liberalni "News Chronicle" pravi med drugim, da za sedanje angleško politiko v Grčiji ni opravičbe. In liberalni "New Statesman" izvaja, da pobijamo (Angleži) naše najbolj navdušene zavezničke — 300 v enem dnevu.

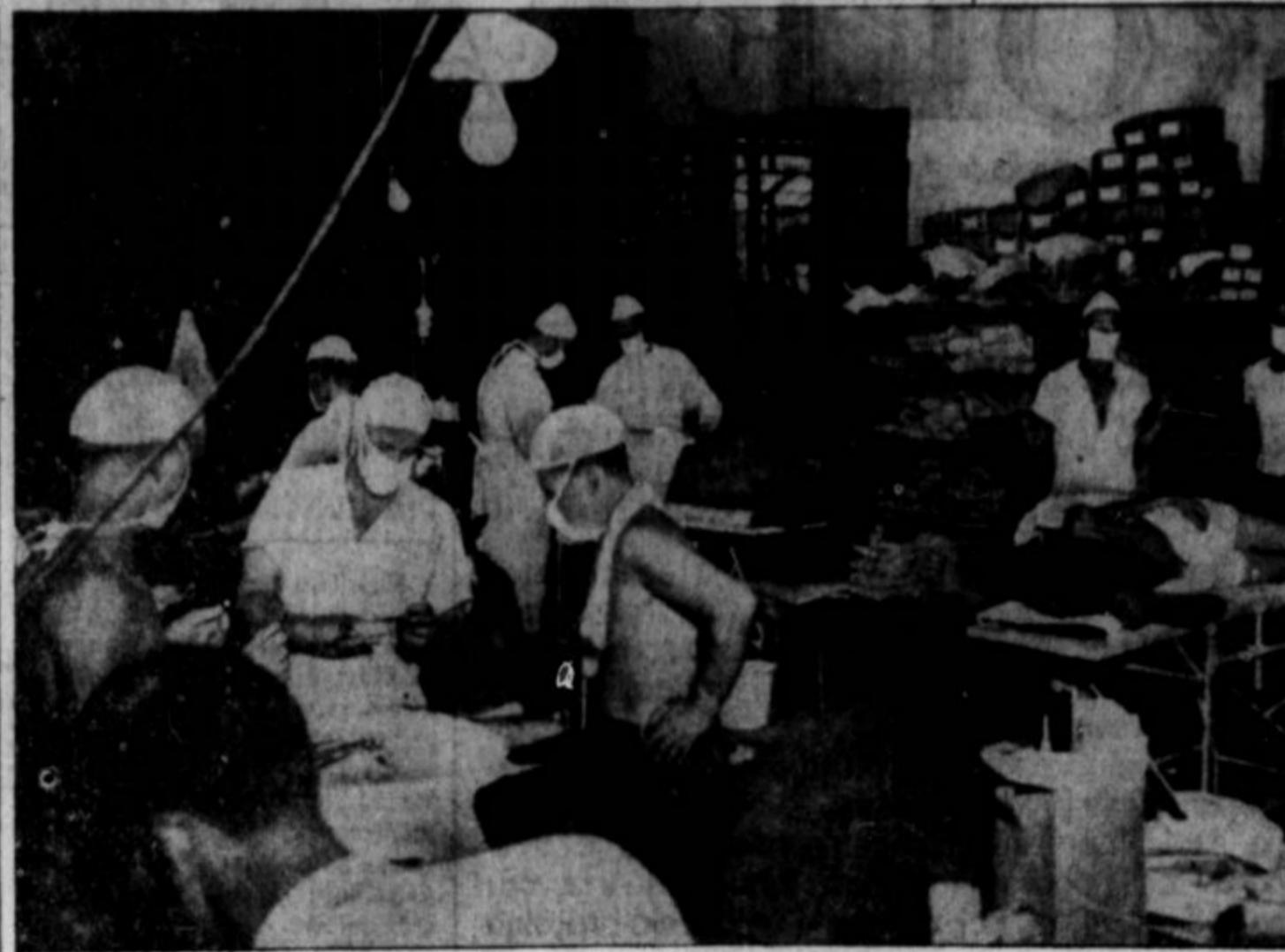
Churchill se na to ne ozira. Njegovo samoljubje bi bilo užljeno, ako bi zmoto priznal, zato vztraja, da so ELASoviči nič drugač kot razbojniki in banditi. Kot Liston M. Oak, tako tudi on kipi ježe proti komunistom. Bil je on, ko je po prejšnji vojni organiziral intervencijo v Sovjetski uniji, ki je z invazijo v Arhangel tako žalostno končala. Tudi precej ameriških vojakov je padlo v nji. Bil je Churchill, ki je javno povlečeval Mussolinija, ker je Italijo "rešil" pred barbarškim komunizmom, in bil je on, ki je imel ne še tako dolgo tega v parlamentu za španskega krvnika Franca tako laskave besede.

Churchill je sovražnik vsega delavskega gibanja, tudi angleške delavske stranke. Dasi je z njo v koalicjski vladi, zelo manevrirja, kako bi jo izigral in to čimprej, da bi torijem pridobil v prihodnjih volitvah zopet večino, kakor jo imajo sedaj.

Angleški imperializem, podjavljenje ljudstev in izkorisčanje kolonij za angleško aristokracijo ni Churchillu nobeno zlo, ampak potreba in poslanstvo Velike Britanije. L. M. Oaku pa je vse to v primeri s Stalinovim imperializmom le "manjše zlo". Socializem v splošnem pa je vsak imperializem temeljno zlo. Zato pa imamo to vojno — že drugič v svetovnem obsegu. In že za tretjo se delajo priprave.

V ELASu in v njegovi politični zvezi EAM so komunisti — torej ljudje, ki se za rešitev Grčije izpod kralja in njegovih podrepnikov ozirajo z upom na Rusijo. Ti komunisti niso kak industrialni proletari, ampak mali grški ljudje, ki se preživljajo na svoji revni zemlji, ali z obrtjo. Prav tako so v tej politični zvezi po poročilih iz Londona socialisti in liberalci. Ako bi ne bili, ne bi mogli držati pretežni del Grčije v svojih rokah. Predstavljajo ljudstvo, a vladajoči sloj pa sebe in tiste oprode, kři mu služijo.

Churchill skuša Grčijo spraviti na kolena z odvetjem relifnjenemu ljudstvu, ki je v tej vojni tolko trpelo kot malokateri drug okupiran narod. Vse za rešitev njegovega samoljubja.

REŠEVANJE ZIVLJENJ NA OTOKU LEYTE na Filipinih. Gornje je pogled v veliko sobo bolnišnice na omenjenem otoku, kjer zdravniki, pomočniki in bolničarke rešujejo naše ranjene vojake s plazmo in operacijami.

KATKA ZUPANIĆ:

IVERI

Otroška usta

Moja mala modrooka in svečiela prijateljica me je po več tednih zopet pospremila domov. Poznavata se že več let, vendar še danes ne vem, kako se piše, kdo in kaj so njeni starši.

Skllepam pa, da Dina prav težko prebije brez druščine in zato sem jdi tudi jaz dobra, kadar ni ne kod ne kam. Kajti bolja je v bobova slama, nego prazne jasli!

Ali Dina je prezanimivo bittje, da bi me mogli taki pomisleki količkaj motiti. Glasek je globok in krhek, vendar prijeten. Besedje ji ne tečejo, pač pa se sipljejo, kakor suhi, tršati orehi. In zmanjka jih menda ne nikoli. V ostalem je prav čedna dekliva in obeta postati — ne vsakdanja paša, marveč prav vabljiva detelja za fantovske oči, če jim le ne bo preresna in premorda.

Kako je kaj praznova, sem jo vprašala.

"Slabo!" je odvrnila. "Saj veste, grde in stare vojne noče in noče biti konec. V zadnji vojni je bil moj oče; v tej je moj svak; v prihodnji bi bil pa moj mož. Ampak jaz ne maram mož!" Hudo našobljena me je resno pogledala.

"Prav tako ledeno je bilo takrat, in oče je vozil silno počasi. Pa še smo morali dolgo dolgo čakati. Otroka sta bila zaspana in sta sitnarila. Ko sta najbolj vreščala, je prišel vlak in Tom.

Sestra ga je ugledala prva, pa je dala otroku očetu v načrto in mu stekla naproti. Ni sem vedela, ali se joče ali simeje, bila je tako vesela. Jaz pa Toma skoro pozna nisem več.

Sestra ga je pripeljala k nam: "Glej, Tom, to ti je twoja mala družina, pa Dina. Ali ni zrastla?" Roko je dal očetu in meni in gledal po ljudeh. Toliko, da se je otrok dotaknil. Sestra je silila domov in smo se spet naložili v avto. Tom je sedel spredaj z očetom in smo skoro vso pot molčali.

Take otroške izjave vplivajo na odrasle precej šegetajoče, pa sem se vendarle pravočasno ujala in premagala. "Torej si tudi ti vojne že sita. Zato jo kar lepo obidiva in mi raješ pove, kaj si dobila za božič."

Odmahnila je z roko, pa odvrdila jezno: "Tom nam je vse praznike pokvaril!" Tom je se strinjal in je prišel za praznike na dopust. Bil je nad eno

leta v vojni nekje na pacifičkih otokih. Preden je bil odšel k vojakom se je dal slišati. "Ampak zdaj ni več tak, kot je bil, nič več dober in priden in vesel in mlad; zdaj je grd in porezen in star in siten..."

"Doživel je mnogo hudega. Ščasoma se bo zopet popravil."

"Le naj se popravila, kjer hoče!" Pri nas se že ne bo! Kako smo se ga vsi veselili, še bolj ne praznikov. Vse je bilo le Tom in Tom, mene so skoraj prezrli. Sestra je nakupila za vse polno stvari. Oče ji je moral dati denarja, da je mogla kupiti sebi in otrokom nove

obleke, posebno manjšemu, ki ga Tom še ni bil videl.

Oče je priskrbel dve veliki božični dresinci, mati pa puran in kolačevih piškotov. Vsega je bilo dovolj, kakor da pričakujemo pet Tomov. In sestra je nehala gledati s svojimi očmi, videla je samo še s Tomovimi: "Tomu bo to všeč, Tom bi tako uredil, tukaj bo sedel Tom..."

Naslednjo noč je sestra pribedala z otrokom k nam. Otroka je imela zavita, sama pa je bila skoro gola. In se je jokala in pravila, da Tom sinčkov ne matra. Posebno Jackieja ne. Hotel ga je vreči..."

"Kako pa kaj šola?" sem jo prekinila. Si zadovoljna z njo? Kdo vas pa uči?" Ni zlomka, da je ne bi mogla spraviti na drugo misli!

Ozrla se je in nekoliko nerad odpovedala: "Sestre, nune me učijo."

Dali so imeli tudi v šoli kakšno božičnico, sem jo hitela vpraševati.

Imeli so jo. In Dina bi bila dobila prvo dario, da ni ustrelila kozila. Nuna je hotela vedeti, kako so Trije modri iz Jutrove dežele izvedeli za betlehemsko dete. Brž se oglaši Dina, da so poslušali radio. In ko to ni držalo, je rekla, da so brali v časopisu.

"Kajne, kako modro sem se odrezala. Ko vendar vem, da niso takrat imeli ne časopisov, še manj pa radijov. Nas radio se je pokvaril in so ga dali popraviti. O, Tom bi radio hudo pogresal, rekel. Ali komaj je stopil v hišo — je zaprl radio. Moral je ostati zaprt. Tako je molčalo vse v hiši do tiste noči. Misili so, da spim. A kdo bi spal?" Posebno takrat, ko je priportal kmalu za sestro še Tom. Oče ga je skušal pomiriti, a on se je zaletel vanj. Rvala sta se, in oče, ki je večji od Toma in močan, ga je prisnisl ob steno, pa ga prosil, naj odneha. Mama in sestra in deteta, vse je jokalo. Jaz tudi. Tom pa je kričal in grozil, da bo...

"Ne pravi mi dalje, Dina. Sploh ne pravi tega, kar si povedala meni, prav nikomur več. Ali mi obljubiš to?"

Premolknila je in upala sem, da jo bom speljala na drug pogovor. "Kdaj bo neki tega ledakonec? Pri vsakem koraku mi nekoličko spodrsne. Tebi tudi?"

"Prav tako ledeno je bilo tačrat, in oče je vozil silno počasi. Pa še smo morali dolgo dolgo čakati. Otroka sta bila zaspana in sta sitnarila. Ko sta najbolj vreščala, je prišel vlak in Tom.

Sestra ga je ugledala prva, pa je dala otroku očetu v načrto in mu stekla naproti. Ni sem vedela, ali se joče ali simeje, bila je tako vesela. Jaz pa Toma skoro pozna nisem več.

Sestra ga je pripeljala k nam: "Glej, Tom, to ti je twoja mala družina, pa Dina. Ali ni zrastla?" Roko je dal očetu in meni in gledal po ljudeh. Toliko, da se je otrok dotaknil. Sestra je silila domov in smo se spet naložili v avto. Tom je sedel spredaj z očetom in smo skoro vso pot molčali.

"Ne pravi mi dalje, Dina. Sploh ne pravi tega, kar si povedala meni, prav nikomur več. Ali mi obljubiš to?"

"Brigajo nas božiči, ki so misili. Saj imamo pred seboj — koliko let, toliko božičev, lepih v svetlinah in srečnih. Na tiste je

"Le naj se popravila, kjer hoče!" Pri nas se že ne bo! Kako smo se ga vsi veselili, še bolj ne praznikov. Vse je bilo le Tom in Tom, mene so skoraj prezrli. Sestra je nakupila za vse polno stvari. Oče ji je moral dati denarja, da je mogla kupiti sebi in otrokom nove

obleke, posebno manjšemu, ki ga Tom še ni bil videl.

Oče je priskrbel dve veliki božični dresinci, mati pa puran in kolačevih piškotov. Vsega je bilo dovolj, kakor da pričakujemo pet Tomov. In sestra je nehala gledati s svojimi očmi, videla je samo še s Tomovimi: "Tomu bo to všeč, Tom bi tako uredil, tukaj bo sedel Tom..."

Naslednjo noč je sestra pribedala z otrokom k nam. Otroka je imela zavita, sama pa je bila skoro gola. In se je jokala in pravila, da Tom sinčkov ne matra. Posebno Jackieja ne. Hotel ga je vreči..."

"Kako pa kaj šola?" sem jo prekinila. Si zadovoljna z njo? Kdo vas pa uči?" Ni zlomka, da je ne bi mogla spraviti na drugo misli!

Ozrla se je in nekoliko nerad odpovedala: "Sestre, nune me učijo."

Dali so imeli tudi v šoli kakšno božičnico, sem jo hitela vpraševati.

Imeli so jo. In Dina bi bila dobila prvo dario, da ni ustrelila kozila. Nuna je hotela vedeti, kako so Trije modri iz Jutrove dežele izvedeli za betlehemsko dete. Brž se oglaši Dina, da so poslušali radio. In ko to ni držalo, je rekla, da so brali v časopisu.

"Ne pravi mi dalje, Dina. Sploh ne pravi tega, kar si povedala meni, prav nikomur več. Ali mi obljubiš to?"

"Brigajo nas božiči, ki so misili. Saj imamo pred seboj — koliko let, toliko božičev, lepih v svetlinah in srečnih. Na tiste je

"Le naj se popravila, kjer hoče!" Pri nas se že ne bo! Kako smo se ga vsi veselili, še bolj ne praznikov. Vse je bilo le Tom in Tom, mene so skoraj prezrli. Sestra je nakupila za vse polno stvari. Oče ji je moral dati denarja, da je mogla kupiti sebi in otrokom nove

obleke, posebno manjšemu, ki ga Tom še ni bil videl.

Oče je priskrbel dve veliki božični dresinci, mati pa puran in kolačevih piškotov. Vsega je bilo dovolj, kakor da pričakujemo pet Tomov. In sestra je nehala gledati s svojimi očmi, videla je samo še s Tomovimi: "Tomu bo to všeč, Tom bi tako uredil, tukaj bo sedel Tom..."

Naslednjo noč je sestra pribedala z otrokom k nam. Otroka je imela zavita, sama pa je bila skoro gola. In se je jokala in pravila,

POVESTNI DEL

FRANCE BEVK:

BEG PRED SENCO

(Nadaljevanje in konec.)

Stopil sem do izpovednice. Zdaj... zdaj... Čakanje je bilo večnost dolgo, godrnjajoči glas menih je naznanjal, da se bliža moja sodba in odpuščanje.

Ko so zaškrpala vrata, sem začutil sapo v obraz. Trepetaje sem posluhnih. Sepetajoč glas je prekinil moje pričakovanje. "Povejte grehe!"

Stresei sem se. Bilo je zame prezgodaj. Zajecljal sem v sebi in nisem spravil glasu iz grla.

Uho, ki sem ga videl za vrati, je zopet izginilo, prikazale so se oči: "Povejte grehe!"

Preplašil sem se in v tej plasti sem dobil pogum. Povedal sem s presledki po pol hip greh za grehom. Vse zoper čistost. Tri velike obtožbe in vrsta manjših. Ko sem končal, sem napolzamčil. Ko sem odprti oči, sem videl skozi okence blesk pogleda:

"To je vse?"

Moj Bog, ali ni zadosti? Ali ni preveč? je jeknil v moji notranjosti. Priklimal sem.

Nato je pomisila cloveška glava, ki je delila odpuščanje za grehe skozi omrežje, in zasilil sem štiri besede kot štiri udarce:

"Ne boste imeli sreče!"

Nikoli v življenju me ni cloveška beseda huje zadela kot me je ta. Jeknil sem pod njo, sapa mi je zastala. In zlomljen sem šepetal v sebi: Ali sem radi dobre misli, ki me je prignala tu sem, in ki me bo vodila v boljšem življenju, zaslužil to? Ali sem prisel radi tolažbe ali po prokletstvo? Ali govorim z Bogom?

Ko je bil križ narejen in so se zaprla vrata, sem še vedno klečal. Počasi sem se zavedel. Saj nisem vedel, ali sem dobil odvezo, ali moram iti domov s težo vsega hudega. Počasi mi je prihalo v spomin, da sem moral kesanje in da je vse opravljeno. Medlo, površno, kakor da sem v svojem življenju samo

zaklel, zagrnjeno s preroško besedo vsega hudega...

Dvignil sem se in stopil v srednjo ladjo, ki je žarela od solnca. Nehote so šepetale ustnice pozdrav z Bogom in izpravljale, ali je bil to mejnik v mojem življenju, ki sem ga nameraval postaviti... Ze sem se dvignil, da bi pristopil k obhajilni mizi, nisem se upal... Potrčil sem se in sel iz cerkve; teže srca nisem pustil v nji.

Ciprese, plantane, jasno nebo in luč, luč, luč... V meni pa je šumela beseda besed: "Ne boste imeli sreče," kakor da nosim črn pečat v prsih.

Ječal sem: "Kaj bo z menoj? Kaj bo z menoj?" Nisem si mogel odgovoriti...

Z neznanško naglico se mi je mudilo, da končam, kar sem namenil. Tega življenja nisem mogel več prestajati. Proč od preteklosti, ubežati črni peroti, ki sloni nad menoj kot dih smrti...

Kakor da je poroka komedija in se odločuje v človeku za vse bodoče življenje, dobro in zlo...

Z Lizo svo stopila v sobo. Solnce je zahajalo in rdečilo zpad, še najina obraz sta bila ožarjena od krvi. Pogledovala svu se in objela:

"Zdaj si čisto, moja, samo moja..."

Ta moja radost je bila odkrita. Zdel se mi je svečan trenutek in nisem mislil niti za hip, da bi moglo življenje drugace odločiti...

Liza je zaspala kot dete, jaz nisem mogel spati. Ležal sem na hrbitu z rokami pod glavo in imel oči uprite v strop. Podobe so plesale mimo mene. Ta hip mi je bilo vsega prekletega življenja žal.

Nekdo je narahlo potkal na vrata. Dvignil sem se, Liza se ni prebudila. Odprti sem spranjo, skozi je pogledala roka in pismo v nji.

"Pozabila sem; to pismo je prišlo danes, morda je kaj važnega v njem."

Sepetajoči glas je umolknil, vrata so se rahlt zaprla.

Moja žena je spala. Odprti sem pismo, trepetal sem po vsem telesu. Vsebovalo je Lojzino prekletstvo, z zbranimi besedami ženske, ki je toplo ljubila in silno sovražila.

Pogledal sem na speče bitje v postelji. Trudna od dneva in od ljubezni ni slutila besed, ki so bile v pismu napisane. Nisem verjel v prekletstvo, a vendar strašno učinkuje na človeka. Kaj je ona kriva? Ona je nedolžna.

Pismo je zgorelo v mojih rokah. Od prekletstva je ostal na tleh samo črni pepel.

Stopil sem k oknu. Solnce je že zašlo. Najvišje točke so se svetlikale, dolina je bila pogrenjena v temo. Odprlo se je brezno, zdele se mi je, da se vse podira vanj, moja mladost in moje sanje, vse, kar ljubim in sovražim. Imel sem občutek padanja, da sem zakril z rokama... Kdaj se raztreščim na dnu?

Zavedel sem se. Krčevito sem se držal okna in v moji zavesti je plesala ta hip ena sama točka: rešil sem se sence demona. Vse drugo je bilo črno.

Mislil sem, da je konec, pa je bil začetek. Moja poročna noč je bila muka polna; strašna perspektiva življenja se je odpirala pred menom, da se mi je delala omotica...

Moja žena je spala trdno spašje kakor dete, srečna, ker se je izpolnila njena želja, vse drugo je bežalo nesluteno mimo nje.

gleid in se obrnil od nje.

Bilo je končano. Pomikali smo se v cerkev. Komaj sem čakal trenutka, da bom rešen malekostnih predpisov. "Da?"

"Da" In bilo je končano.

Nallili smo kozarce, vikar je napival nevesti in hvalil moje vrline, na čokoladni torti je bil napisan pozdrav, jaz sem bil mirnejši. Liza se je nagibala name in' se je smeja.

In vprašal jo je vikar: "Ali ste zadovoljna, nevesta?"

"Da," je dejala odkrito. "Saj to sem si vedno želela."

Nastal je smeh med svati. Meni se je grenko potegnilo preko obraza. Vikar je zapazil po tezo, dvignil je kozarec in zapel...

Pred nočjo so se svatje razšli. Molče sem podal roko vsem, gospa Fani ni mogla vzdržati solz...

Globoko sem se oddahnil, ko nisem videl več ljudi okrog sebe. Bili so mi v muko. Vse njih besede, njih smeh in pesem mi je bilo v žalost.

Kakor da je poroka komedija in se odločuje v človeku za vse bodoče življenje, dobro in zlo...

Z Lizo svo stopila v sobo. Solnce je zahajalo in rdečilo zpad, še najina obraz sta bila ožarjena od krvi. Pogledovala svu se in objela:

"Zdaj si čisto, moja, samo moja..."

Ta moja radost je bila odkrita. Zdel se mi je svečan trenutek in nisem mislil niti za hip, da bi moglo življenje drugace odločiti...

Liza je zaspala kot dete, jaz nisem mogel spati. Ležal sem na hrbitu z rokami pod glavo in imel oči uprite v strop. Podobe so plesale mimo mene. Ta hip mi je bilo vsega prekletega življenja žal.

Drugo pa je to, da je Churchill v tej svoji igri pričakoval demisijo delavskih ministrov iz vlade, na kar bi na podlagi tega razpisal splošne volitve, v veri, da bi toriji zmagali v njih z veliko večino glasov, ker bi delavško stranko dolžili neodgovornosti, češ, da je v tako nevarnem trenutku povzročila vladno križo in volilni boj.

Niti za trenutek namreč ne smemo pozabljati, da Churchill ni samo ministrski predsednik, temveč da je ob enem tudi voditelj stranke torijev — in da ima to eduno navado, da oboje rad in često v mislih in dejanjih zamenjava.

Resnica je, da bi bila konvenčija delavskih stranke (Labor Party) s pretežno večino poravnala zaupnico Churchillu, ako bi bila glasovana glede njegove zunanjosti politike. Ne morda zato, ker smo pozabili, kaj smo mu dolžni. Mislimo pa, da niti grški niti britanska kri ne bi smela teči zaradi in v prilog neke zastarele in reakcionarne monarhije in radi neke tudi posebne sredozemske strategije. Ravno ta grška epizoda je tudi mnogo ljudi spomnila na stare zaboljene dogode, ki dokazujejo, da je v Churchillu dvoje

Ko je Churchill govoril predstavnikom grškega naroda, je govoril z naglasom enega kondotierjev iz renesančne dobe, in ne kot državnik iz 20. stoletja. Njegova časnarska konference pa je pokazala, da je bil glavni rezultat njegove romančne intervencije ta, da je utrdil grške reakcionarne elemente v njihovi opoziciji proti vsemi sporazumi rešitvi. Zakaj naj bi se pobotali v trenutku, ko jim je Churchill slovensko obljubil podporo moštva in materiala Velike Britanije? Kljub temu, da tega moštva in materiala silno primanjkuje druge, je Churchill obljubil, da bosta uporabljeni v prid grške reakcije, ako ELAS ne sprejme pogovor britanskega generala Scobieja.

V takih stvareh je najbolje govoriti čisto odkritosčno. Winston Churchill, ki je tako ravan v Atenah, ni oni plemeniti Churchill iz leta 1940, temveč le imperialist in tori, ki se poslužuje danes istih metod kot pred eno generacijo, ko je v Sidney streetu, v najrevnejšem delu Londona, kot minister za notranje zadeve pozval na pomoč vojake, da ukroti ljudstvo, ker se ni hotelo pokoriti povelju, da izprazni hiše.

Težko je verjeti, da je potopal Churchill v Atene z namenom, da napravi mir in sporazum. Težko si je misliti nekaj drugega, kot da se je podal tja z namenom, da vsili Grkom svojo voljo. Vsaka njegovih besed je odtrgala del Atlantskega čarterja, kajti Churchill ni prigovarjal, temveč grozil. Churchill je vedel, da je njegovo ravnanje odprtovno angleškemu narodu. Vsled tega je mislil, da bo dramatični učinek njegovega drznega koraka zadostoval presečiti javnost.

Toda njegova gledališka predstava ni uspela. Nekaj ji manjka, ali pa ni v skladu z okolicico. Churchill je izgubil stik z realnostjo in ono intuitivno razumevanje, ki je iz njega napravilo pred par leti najbolj dramatično centralno osebnost vsega civiliziranega sveta. Dvoje pred vsem pada v oči.

Prvo je to, da Churchill namerino in namenoma skuša potisniti ob tla tisto, o čemer ve, da je narodna volja Grčije. Pri tem govori v Churchillu reakcionarni element, oni, ki mu je leta 1927 narekoval prijateljsko gorke besede za Mussolini in

POLETI BOMBNIKOV na japonske vojne objekte niso nobena šala. Gornja slika predstavlja, ko se Lt. D. O. Horafel (iz Kalamazoo, Mich.), poslavljajo od generala Arnolda (na lev), predno s svojim moštvom poda z letalom na Saipan.

CHURCHILL IN GRKI PRED JAVNIM MNENJEM IN SODOBO ZGODOVINE

Svetovno znani socialistični intelektualci in teoretiki, član parlamenta in podpredsednik angleške delavske stranke Harold Laski apelira na Roosevelt, da naj se ozavzame za Grčijo, ker on edini lahko govoriti s Churchillom kot njemu enak. Ugotavlja, da je boj grškega ljudstva proti reakciji in dinastijski povsem sličen borbi ameriških kolonij za osvoboditev izpod angleškega imperija, za neodvisnost in boljše življenje. V članku, ki ga tu podajamo, našteva Churchillove zasluge v tej vojni in slika njegov reakcionarni značaj, ki ga uveljavlja kot predsednik vlade in voditelj toriske stranke.

Harold Laski

Dramatični prihod Churchillia in Edena v Atene je vzbudil v javnosti veliko upanja, da se bosta na licu mesta hitro prepričala o tem, kako pogubno načinjena je bila dosedanja politika v Grčiji. Zdaj, ko sta zopet doma, je nad vse žalostno, da moramo uvideti, kako popolnoma brezplodno je bilo njuno potovanje, z edino izjemo glede režentstva.

Ko je Churchill govoril predstavnikom grškega naroda, je govoril z naglasom enega kondotierjev iz renesančne dobe, in ne kot državnik iz 20. stoletja. Njegova časnarska konference pa je pokazala, da je bil glavni rezultat njegove romančne intervencije ta, da je utrdil grške reakcionarne elemente v njihovi opoziciji proti vsemi sporazumi rešitvi. Zakaj naj bi se pobotali v trenutku, ko jim je Churchill slovensko obljubil podporo moštva in materiala Velike Britanije? Kljub temu, da tega moštva in materiala silno primanjkuje druge, je Churchill obljubil, da bosta uporabljeni v prid grške reakcije, ako ELAS ne sprejme pogovor britanskega generala Scobieja.

Niti za trenutek namreč ne smemo pozabljati, da je obenem voditelj stranke torijev — in da ima to eduno navado, da oboje rad in često v mislih in dejanjih zamenjava.

Resnica je, da bi bila konvenčija delavskih stranke (Labor Party) s pretežno večino poravnala zaupnico Churchillu, ako bi bila glasovana glede njegove zunanjosti politike. Ne morda zato, ker smo pozabili, kaj smo mu dolžni. Mislimo pa, da so nastale Zedinjene države iz dogodkov, ki so slični, in da je zrasla ameriška neodvisnost iz postopanja, ki je bilo slično sedanemu postopanju pokreta EAM in ELAS.

Predsednik Roosevelt se pač zavzedel, da vojna gre za to, da napravimo svet varen za starelo in zaprašeno aristokratijo. Res je — to je treba priznati — da je spravil Labor Party v tako težko situacijo. Kajti nobenega dvoma ne more biti o tem, da so naši resnični sovražniki v Nemčiji in na Japonskem. Nikakor se ne smemo zaretati, predno smo jih porazili. Preprčan sem, da je to Churchillov račun.

Po mojem mnenju je zdaj prišel čas, ko bi moral predsednik Zedinjenih držav nastopiti v prilog grškega naroda. Predsednik Roosevelt bi se pač moral spominjati, da so nastale Zedinjene države iz dogodkov, ki so slični, in da je zrasla ameriška neodvisnost iz postopanja, ki je bilo slično sedanemu postopanju pokreta EAM in ELAS.

Predsednik Roosevelt se pač zavzedel, da vojna gre za to, da napravimo svet varen za starelo in zaprašeno aristokratijo.

Moje občudovanje do mnogih Churchillovih potez in dejanih je globoko in odkritosčno — hraber je, in lojalen, odločen in včasih tudi velikodusen. Toda on je in bo vedno ostal aristokrat, kateremu so pravice ljudstva čisto tuje, ker jih smatra večjemu kot darove, katere počlanja fevdalni gospodar svojim ljudem. Čim navadni ljudje iz naroda postavljajo svoje zahteve, Churchill izgubi svojo potrebljivost. Aristokrat v njegovi duši se vedno boji, da utegne njegova kasta izgubiti nekaj tistih privilegijev, katere tako malo zasluži.

Res je — to je treba priznati — da je spravil Labor Party v tako težko situacijo. Kajti nobenega dvoma ne more biti o tem, da so naši resnični sovražniki v Nemčiji in na Japonskem. Nikakor se ne smemo zaretati, predno smo jih porazili. Preprčan sem, da je to Churchillov račun.

Predsednik Roosevelt se pač zavzedel, da vojna gre za to, da napravimo svet varen za starelo in zaprašeno aristokratijo.

cijo, katerih simbol je grški kralj. Predsednik Roosevelt je tudi edini živ človek na svetu, ki more govoriti s Churchillom kot popolnoma enak — in on je tudi edini človek na svetu, katerega glas bi Anglijo prebudil, da bi pripravila Churchilla do tega, da se strezni. To je ena tisti priložnosti, katere imenuje "Izjava neodvisnosti", ko pravi, da bi "dostojnost in spoštovanje do mnenja vesoljnega človeštva" moral prisiliti predsednika Roosevelta, da spregovori — predno bo prepozna.

Zivljenje enega naroda je na kocki. Temu narodu bi on moral pomagati.

★ KRITIČNA MNENJA, POREČILA IN RAZPRAVE ★

KOMENTARJI

"Deset božjih zapovedi" je škemu in jugoslovanskemu kralju javno obljudila, da se vrne na njuna prestola. A sta oba v Londonu. Grški bi se silno rad vrnil, pa bi ga morali v Atenah skititi angleški bajoneti in tanki. Peter II. pa se je menda s položajem sprijaznil in pripovedujejo, da namerava za stalno v Zed. države, kjer ga je njegov pokojni oče preskrbel z velikimi vlogami. Aleksander je računal, da vse na svetu je minljivo, tako tudi tron v Beogradu.

Srbski list "Češalj" (Glavnik) pravi v januarski številki pod naslovom "Najrnejši božič v srbski zgodovini" med drugim: "Beograd je osvobojen... Osvobojen izpod enega tirana in zasušnjem od drugega. Ena mednarodna "skitnica", ki so nam vrgli naši zavezniški, se proglaši za vodjo južnih Slovanov. Likvidira slavnega dinastijo Karađorđev..." In potem list nastavlja, da je pričel s klanjem Srbov Ante Pavelič, sedaj pa njegov krvavi posel v uničevanju srbskega naroda Tito nadaljuje. Kdor v Beogradu ne razobesi Titove v Stalinovne slike, je po njemu. Ali ga ubijejo, ali pa deportirajo v Sibirijo. In Roosevelt ter Churchill vse to dovoljuje. Članek zaključuje s pozivom v boj za čast in obstanek srbskega naroda. Prav gotovo Jugoslavija skozi ta proces ne bo mogla brez nemirov in nasiha. A težko, da bi v njemu še kdaj mogli zmagati tisti, ki so za povrnitev v tako, kot je bila do te vojne.

Preobrat se ne dogaja tako, kakor bi idealni ljudje radi, ampak v krvi in bolečinah. Tak je zakon preobratov od nekdaj. Ko postane svet res demokratičen, in socialne poštenje, se bo lahko reklo, da je nastala doba resnične civilizacije.

"Srbovan" meni, da je Churchill sedaj že jako žal, ker je zapustil Mihajlovića in oborjevala Tita. Kot se razvijajo stvari na Balkanu sedaj morda bo res kaj na tej trditvi.

Atentator na Dariana Ferdinand Bonnier de La Chapelle je bil za svoje dejanje osojen v smrt. Pred dvemi leti, v času tega dogodka, sta Anglia in Amerika, posebno slednja, že podpirali darlanizem in La Chapelle je bil zločinec. A sedanja Francija pa ga slavi za junaka. Darlan je bil odstranjen z atentatom, Giraud pod pritiskom francoskih upornikov in končno se je moral udati tudi Washington in pustiti, da ju nasledi de Gaulle, čeprav brez ameriškega blagoslova.

List "Franc Tireur", ki je pod nemško okupacijo izhajal v podzemju, sedaj pa svobodno, je

dne 26. decembra objavil članek v proslavitev mladega atentatorja, ki je udaril po Darlanu, da je Francijo otel največje stramote — darlanizma. La Chapelle je moral za svojo junaško dejanje umrijeti, a nova Francija se ga častno spominja. To ni prvič, da je večerajšnji zločinec postal že po nekaj letih junak in potem slovit v zgodovini, ker je s kakim dejanjem povzročil, da se je tok države ali naroda preokrenil iz ene v drugo strugo.

Pariska policija je koncem decembra prepovedala plesne zabave. Rekla je, da v času, ko je tri milijone Francozov v jetniških taborih in ko francoski vojaki umirajo na fronti, lahkomiselnost nima mesta. In vsi, ki v tragediji naroda plešejo, so lahkomiselnji. Plesalcem ta ukaz ni všeč, še manj pa onim, ki žive v plesnih zabavah. Naredba velja tudi za ameriške in druge vojake, toda ker je bila za ameriške vojaške centre in za centre Rdečega križe narejena izjema, bodo še lahko plesali. Ampak plesi v francoskih nočnih klubih so prijetnejši...

V pričetku vojne je izgledalo, da bodo Zed. države postale moralna voditeljica vsega sveta in s svojim vplivom uveljavile program pravice in svobode. Profesor Robert M. Hutchins, predsednik čikaške univerze, in profesor Wm. E. Hocking iz univerze Harward sta v njuni božični razpravi v radiu ugotovila, da je ta dežela tudi v tej vojni zgrisila priložnost, ki jo ji je nudila zgodovina. Eni menijo, da morda še ne. Profesor Hutchinson je dejal, da četudi je za obvarovanje civilizacije porazenje sovražnika neobhodno potrebno, to samo na sebi ni še nikakršno jamstvo, da bomo civilizacijo res obvarovali. In resni, kakor ni bilo v prejšnji vojni, ko so rekle, da je civilizacija s porazom kajzerja oteta, a v resnicu so zmagovalci odprli pot v še hujši barbarizem, kot je bil v oni vojni. Le če bi zmagovalci hoteli misliti na odpravo vzrokov, in jih tudi iztrebljevali, bi bila civilizacija bodočnost zajamčena.

Angleška Labor Party bo februarja, kakor poroča Reuter, poslala v Moskvo uradno delegacijo, ki bo skušala v posvetovanjih s sovjetskimi zastopniki pripraviti za bodoče mednarodno delavsko gibanje trdnješo podlago. Angleško delavstvo ima torej v tem oziru popolnoma nasprotno mnenje od onega, ki ga zastopa AFL. Da-lj bo imelo v tej misiji kaj uspeha, je odvisno tudi od "velikih treh". Če se bodo sprili, namesto vojno složno vodili in za bodoči mir edinstveno delali, bo delavstvo v enotnosti težko prišlo. In demokracije bo v slučaju razdora med tremi glavnimi silami še veliko manj, kot pa je je bilo pred to vojno.

Kaj počne Mussolini? Iz Chiasso v Švici je bilo po milanskem listu "Republica Fascista" poročano, da navdušuje vojaštvo in ljudstvo, da ga slika v omenjenem listu predstavlja stojecega v oklopnom avtu, ko govori vojakom in druga slika ga predstavlja, ko se smehlja množici, ki ga pozdravlja. Ce je to res, je torej mož še živ in zdrav, čeprav je bilo o njemu že dostikrat receno, da je neozdravljivo bolan, da je zblaznil, da je bil umorjen, da je zaprt itd., kot vse to pripovedujejo vsa leta o Hitlerju. Mussolini je bil enkrat res zaprt, pa tako "nalaho", da so ga naciji zlahka rešili...

V Zed. državah so v začetku leta prepovedali konjske dirke, ki so največje raketirstvo izmed vseh v deželi. Ljudje, ki igrajo "na konje", so vsako leto oskubeneti za stotine milijonov dolarjev. Ako so v Parizu vsled vojnih razmer celo ples prepovedali, je res čudno, čemu je ameriška vlada ta sport, ki služe prevari, ne pa zabavi, tako dolgo dopustila. Ustavila ga je z opravičbo, da manjka delavec, pa si bodo tisti, ki so bili uposleni na dirkalniščih, lahko poslikali bolj koristne službe.

Stave "na konje" z ukinjenjem konjskih dirk sicer ne bo-

LETALCI, KI NAPADAJO TOKIO, so opremljeni z jopiči, ki jih navadne kroglice ne morejo protreti. Gornje je slika, ko se pripravljajo na nov napad na mikadovo glavno mesto.

do prenehale. Tisti, katerim do-nasajo bogastva, so že poskrbeli za toliko več konjskih dirk na Kubi in začeli bodo z njimi v Mehiki.

Daniel Tobin, predsednik Unije International Brotherhood of Teamsters (AFL) se v januarski številki svojega glasila pritožuje nad duhovščino, ki skuša uni-jev spraviti "pod svojo sfero vpliva". V ta namen delujejo razne cerkvne skupine. Sedaj, ko je delavstvo na pohodu, iščejo vpliv in veljavo v njegovih unijah razne cerkvne skupine, ki ga prej niso hoteli poznati, toliko bolj prijateljske pa so bili delodajalcem. Tobin verske klike svari, naj drže od unije roko proč, ker jih organizirano delavstvo ne bo toleriralo. Najbolj delavni v iskanju kontrole nad unijami so "katoliške klike" s svojimi že ustanovljenimi celicami.

Tudi Osservatore Romano, ki je glasilo svete stolice, se spominja.

Nekaj slike iz tragične civilne vojne v Grčiji

Ko je nemška armada vsled nevarnosti pred sovjetsko ofenzivo v Jugoslaviji Grčijo zapustila, so jo prevzele v upravo domače borebne čete. Za Nemci so prišli na Grško Angleži, v imenu zaveznikov seveda. In s sabo pa so pripeljali grško zamejno vlado, ki je tisti čas ve-drila v Kairu v Egiptu.

Domači gerilci levičarskih skupin je niso hoteli in ne se jih pokoriti. Angleško poveljstvo pa jo je proglašilo za "legalno vlado" in zahtevalo od gerilcev, ki so se prej borili proti nemškim in italijanskim okupatorjem, da morajo odložiti orožje in se podati "legalni vladi".

Tako je nastal spor in krvav konflikt, in v Atenah so grmieli topovi in strojnice, in pa na drugih krajinah, na katere so se izkrcali Angleži, da napravijo za vrnjeno ubežno vlado "red in mir" v deželi.

Zurnalista Constantine Poulosa, ki piše za časniško agencijo ONA, poroča v depeši z dne 8. dec. o svojih vtiših v Atenah sledete:

Ameriški tovorni avtomobili s svojimi hladnimi belimi zvezdami se vale skozi atenske ulice, na trpani angleških vojakov v polni opremi, s čeladami na glavi, na potu proti delavskim naseljem v bližini pirejske luže. Za njimi vlečejo ameriški jeepi težke havbic. Tudi angleški oklopni vozovi se pomikajo v isti smeri in z njimi grški patrioti, katerih mnenje se ne krije, z menjem britanskega ambasadorja na Grškem, ki je sicer z mnjenjem grškega kralja in

Sophoulis je odnehal, toda naznanih je obenem, da bo izstopil iz vlade z vsemi člani liberalne stranke. Lepper je na to odgovoril, da tega ne sme storiti, ker bi to napravilo v Londonu slab vtis. Pravijo, da mu je Sophoulis odgovoril naslednje: "Prijatelj sem sicer Anglie in Angliev, nisem pa suženj."

Angleško vmešavanje v grške notranje zadeve je doseglo tako stopnjo, da so se morali Grki, ki so prestali osem let pekla, zaplesti v civilno vojno. Ne glede na to, kakšen bo izid te borbe, jasno je, da bodo izgubili Angleži vse ono prijetstvo, katero so uživali med Grki od leta 1821.

Angleški general Scobie je dal nabiti na zidove v Atenah proklamacijo, pod katero so Grki napisali nemške besede: "Feld Komandant."

"MALE" DEŽELE "PREDMET" SPORA MED TREMI PRVAKI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nih svobodščin. Toda ta politika je izgubila efektivnost, ker so tem skupinam dopovedovali, naj s svojimi zahtevami počakajo do konca vojne, potem pa se bo vse po redu rešilo.

Opiranje ob reakcijo

V Angliji so politiki, kot sta Churchill in Eden v svojem streljenju po prijateljskih vladah, začeli gravitirati k "legitimnim" suverenom in kabinetom.

Tudi Franciji so iz Londona priporočili, naj se osloni na Anglijo. Toda Francija, s svojo "mirno revolucijo", se je obrnila rajše na Moskvo in poslala zvezde de Gaulle, kjer je sklenil zvezo s Sovjetsko unijo.

V Španiji se ljudstvo sugestiji za sprejem konservativnega princa Juana burbonskega trdrovratno upira, čeprav mu iz Londona namigujejo, da bi bila takva spremembu izboljšanje Francije Španije. V Italiji niso dobili od Anglije blagosloveni princ Umberto, maršal Badoglio in marionetni premier Bonomi nobene znatne podpore. V Jugoslaviji, ki je označena za "skupino interesno sfero" (top. Anglie in Rusije), je komunist Tito popolnoma "proruski". V Albaniji je vodja ljudske fronte Enver Hoxha pretjal angleški vojni misiji z aretacijo.

Ali je torej kaj čudnega, ako se je v od Anglije podpirani Grčiji Churchill znašel ogrožen. Iščemo delavke na slamo (straw operators). Ure si lahko samé določite. Najvišja plača.

nega od revolucionarne E. A. M.—ELAS? Ukažal je angleškemu poveljniku generalu Scobiju obdržati "red in mir" (kar pomeni marionetnega premirja Papandreoua) za vsako ceno.

Rooseveltu v vsem tem manjka aktivne, določne politike, in tako sta ostala na pozorišču v spoprijemih s tokom zgodovine neugnani Churchill in na Stalin. In ta je edini, ki točno ve, kaj hoče.

Povprečna starost ameriških premogarjev je 47 let

Precej premogarjev, ki so vojaške starosti, je bilo vojaščine začasno oproščenih v interesu večje produkcije premoga. Nedavno pa je merodajni urad sporočil, da bodo vse take oprostitve preklicane, in to tudi med najnajarni na farmah, ker armada potrebuje več mož. United Mine Workers Journal pravi v izdaji z dne 3. jan., da ako se to zgodi, bo produkcija premoga zelo prizadeta, a ob enem pojasnjuje, da je samo 15 odstotkov premogarjev pod 30 let starosti, nad 15.000 jih je starih čez 65 let, povprečna starost ameriškega premogarja pa je 47 let.

ZAHVALA ZA VOŠČILA

Buhl, Minn. — Ze dolgo se nisem oglasil. Vzrok je, ker sva soprogo na starost ostala sama, in ona vrh tega še s slabim zdrujvjem. Nikoli pa si ne bi predstavljal, da imam toliko prijateljev in znanjev. L. 1943 sem prejel 103 božičnih voščil, o minulem božiču pa 163. To stevilo naju je presentilo in vzradostilo ob enem. Ker nisva odgovarjala, se na tem mestu vsem iskreno zahvaliva.

Max Martz in soproga.

LEPA PRILIKA ZA DELAVKE ŽENSKIH KLOBUKOV

Iščemo delavke na slamo (straw operators). Ure si lahko samé določite. Najvišja plača.

Richard Hat Co.

65 E. So. Water Street
6th-floor
Tel. Central 2317

IZSEL JE

DR. KERNOV

Angleško-slovenski BESEDNJAK

Cena \$5 s poštnino vred

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE, CHICAGO 23, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
'OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUSTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leto; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicer
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leto; za inozemstvo \$9.00.

Noslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Zbiranje obleke

V mnogih naseljih se še vedno zbirajo obleke in druge potreščine za Jugoslavijo. V zadnjih štirinajstih dneh so naše podružnice in nekateri posamezniki nabrali in odpeljali v New York 5851 funtov obleke, perila, odej, rjuh, čevljev ter 219 funtov mila in druge grocerije.

Skupni slovenski odbor v Brooklynu se je odzval z 4205 funti. Tajnica Frances Cirar nam poroča, da je lokalni odbor sedaj nabral 9207 funtov raznovrstnega blaga, ki so ga radarni rojaki darovali v ta men.

Iz Waukegana je bila pred kratkim odpeljana tretja pošiljatev v teži 1000 funtov in skupna teža nabranega obleke znaša nad 6000 funtov. V Fredericktownu, Pa., ni mnogo Slovencev, toda tajnik Ant. Škvarč naznana, da se jim je vseeno posrečilo nakolektati 498 funtov raznega oblačila.

Naš zavedni rojak v Shippensburgu, Pa., Mike Klenovšek, se je po smrti svoje soproge spomnil rewev v Jugoslaviji, ki trpijo pomanjkanje obleke. Pripravil je vse njena oblačila in čevlje, mnogo skoraj popolnoma novega in odpeljal v New York. Pošiljka je tehtala 148 funtov.

Prva dva meseca v tem letu se vrši kampanja Ameriškega odbora za jugoslovanski relif. Pobirajo se prispevki v gotovini in blagu. V Detroitu vodi tako zadevno kampanjo Združen odbor avtinskih delavcev (UAW-CIO) in je odpril nabiralnice v vseh svojih unijskih dvoranah. Apele za pomoč Jugoslaviji je poslal na vse svoje člane tudi ameriški Veslovelanski kongres. Kampanjo je odpril med vseučiliščnimi dijaki tudi Hunter kolegij v newyorski okolici ter poznana dekliska šola Smith College.

V glavnem uradu ameriškega odbora v New Yorku je uposlenih 20 oseb, v skladu pa z 19. Predsednica tega odbora, ki vodi jugoslovansko pomočno akcijo izključno med Amerikanci ne-slovenskega pokolenja, je gospa Joyce Borden Balokovič.

Denarni prispevki

Vojni relifni fond Amerikanov je imel do 31. decembra skupnih dohodkov \$293,830.23. Slovenski prispevki v tej vsovi znašajo \$74,069.69. Dohodki v prvem tednu januarja so povisili skupno vso nad \$300,000. Samo prve štiri dni tega meseca so nam poslale naše podružnice ter nekaj posameznikov lep znesek \$3,395.16, ki poviša skupne slovenske prispevke na \$77,464.85, zato SANsov urad \$63,529.28, naravnost v New Yorku pa je bilo poslano \$13,935.57.

Mnoge podružnice in posamezniki nam pošiljajo lepe zneske, ki so jih darovali naši zadevni rojaki, obenem pa tudi nabiralne pole z imeni prispev-

V BITKI ZA SAAR so si ameriške čete pripravile mnogo municije, kot dokazuje gornja slika. Toda Nemci so se močno upirali in nato podvzeli protinapade. Trdijo, da jim je prišlo v pest veliko zavezniške municije in opreme in na fronti ob Belgiji milijon božičnih paketov, ki so bili poslani tja za ameriške vojake. Vsled nemškega pritiska so se morali umakniti in zaloge pustiti kjer so jih imeli.

Tajniki nekaterih podružnic nam še niso vrnili naročilnih pol za SANsove zname. Te prosim, da jih ob priložnosti izpolnijo in odpošljijo. Ker se je vojni položaj precej spremenil in je nastala potreba za večjo produkcijo vojnega materiala bolj nujna, bomo imeli nekoliko ovire tudi pri nabavi naših znakov. Družba, ki je dobila našo naročilo, nam sporoča, da mora za nedoločen čas obravati izključno za vojne potreščine ter da so vojaške oblasti zastavile vsa civilna naročila. Vojna je prva in njenim potrebam za čim hitrejšo zmago in mir se moramo udati tudi mi. Upamo, da odlašanje glede znakov ne bo trajalo dolgo.

POROČILO "ZARJE"

Cleveland, O. — O uspehu koncerta, ki ga je imela "Zarja" 25. novembra v SND na St. Clair Ave., je bilo že takrat poročano, tu pa bom dodal finančno poročilo, ker smo bili to priredbo oglašali, da gre polovico dobička od nje v pomoč bednim v stari domovini. To se je tudi izvršilo. Vzrok, da o financah nismo že prej poročali je, ker je bilo treba čakati, da so vstopnice vsi poravnali.

Vseh dohodkov je bilo \$1007.85, izdatkov pa \$457.87. Čisti preostanek torej znaša \$549.98.

Polovica od te vso, \$275, se izroči v prej omenjeni relifni sklad.

Na letni seji Zarje 30. decembra se je med drugim razpravljalo o prihodnjem koncertu tega zborja. Bilo je sklenjeno, da bo "Zarja" tudi v bodoče prispevala polovico svojega prebitka v omenjeni namen. Na slovensko publiko pa apeliramo, da stoji zboru ob strani.

Vsi starci odborniki zbera so bili ponovno izvoljeni.

V nedeljo 28. januarja priredi farme clevelandanske federacije SNPJ v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. koncertni program. Prebitek gre nji. Tudi "Zarja" bo nastopila z nekaj pevskimi točkami.

Pevci in pevke naj se zatorej spet redno udeležujejo njenih vaj, da pomagamo tudi drugim, ki se bore za napredok in obstanek naših ustavnih.

Na pristop v zbor so vabljeni vsi, ki jih petje veseli in imajo zmožnosti zarj.

Pevski vaje se vrše vsak četrtek ob 8. zvečer v starem poslopju v SND na St. Clairju. Smrt fašizmu! Svoboda narodu! Za publicistički odsek,

J. Krebel.

Višje cene, večji davki, nagrada v letu 1945

Urad za določanje, oziroma za kontroliranje cen, preročuje, da bodo letos znatno narasele. Draginja torej ne bo pojena. A ob enem se bo novi kongres, ki se snide januarja, bavil z načrti za zvišanje davkov.

Dobički ameriške trgovske mornarice

Kongresni Merchant Marine committee je poslancem nedavno poročal, da so lastnike ameriške trgovske mornarice imele s prevažanjem blaga iz Amerike za Anglijo skozi Rdeče more in Sueski prekop leta 1941 \$26,874,000 dobička na \$31,364,000 vrednosti prometa. Ameriška vlada jih je potem primorala tarifo znizati in ob enem jih vrnil del pretiranega profita, kar sta storili dve družbi, druge pa se branijo in zadeva je dana v odločitev sodišču. Kadars se gre za profit, tedaj patriotizem izgine, kajti dobički so pri takih ljudeh prva in temeljna brigra.

"Slovenski List" o Primorskem vprašanju

"Slovenski list" v Buenos Airesu piše v izdaji z dne 21. oktobra, katero smo prejeli nedavno, pod naslovom "Primorski Slovenci" zelo ostro na naslov onih, ki misljijo, da je Primorska že pridružena Sloveniji in da je sedaj vsa dežela zedinjena v eno telo. Velika večina Slovencev v Argentini je iz Primorske, ki so se naselili tja največ po prejšnji vojni. Iz članka bi bilo razvidno, da sta med njimi dve strani: ena, ki je zelo optimistična in daje proglašom slovenske osvobodilne fronte vso važnost, in druga, ki izraža bojažen, da bodo velesile pri zeleni mizi spet sklepale za kožo slovenskega naroda kravjo kupčijo. Članek se glasi:

Ne zadostuje, da se ponosno otresamo slovenske bolečine z avtoritarnimi gestami: za to je prek preskrbljenega. Nič ni preskrbljeno, ker sta za vsako pogodboto potrebna najmanj dva pogodbena. Na našem slučaju pa se bodo vmesevali še tretji, ki imajo vsekakor več besede, kakor mi vsi skupaj. Lahkomiseln in ničemer podprtja samohvalisanja nimajo prav nobene veljavne. Samo trdo in žilavo delo bo resilo naše brate v Julijski Krajini, na Koroškem in na Madžarskem! Ali se bomo Slovenci spet zanašali na "pravičnosti" zelenih mize in uvidevnosti tujcev? Ali so tudi tisti gospodje, ki so sami sodoživljali slovensko tragedijo na Primorskem, tako strašno pozabljivo in tako naivni, da misljijo, da nam bo Primorje padlo s samimi "živjo" klici v naročje? Slovenija ne loči od njenih sosedov — morje, pač pa bo potrebno postavljati meje z živimi telesi. Svojo usodo moramo Slovenec predvsem zaupati svojim lastnim silam! Ce nam bo kdo pomagal, mu bomo hvaležni, ali še preveč sveži so nam v spominu dogodki 1. 1918 na Koroškem, ko se je slovenski Korotan reševal v Ljubljani z "živjo klici", na bojišču pa so odhajali nedorasci otroci. Slovensko zemljo bomo morali Slovenci v prvi vrsti sami braniti in sami tudi osvoboditi. Danes, ko leži fašizem pod nogami zmagovitih zaveznikov, je dolžnost vseh Primorcev, da o dneh svo-

je usode razmišljamo, se ne udajamo cenenim fantazijam in sanjenjem, pač pa svoje sile štedimo za dan, ko bo vsaka slovenska pest v Primorju tako krvavo potrebljena. O teh resničnostih naj razmišljajo posebno tisti Slovenci, ki so si prostovoljno naprtili na ramena usodne odgovornosti, ki pa zahtevajo bogate izkušnje, ki jih ne deli niti sama mladost, niti golo navdušenje, niti vse filozofske modrosti tega sveta. Le s tesno povezanim delom vseh sil sme Slovenci upati, da bomo svoje politične cilje v tej vojni vendar le enkrat tudi dosegli. Udačati se utipjam in fatalizmu je najmanj neodpustljiva lahkomiselnost, če že ne zaslubi krepkeje ocene.

Razmišljajte o vsem tem danes, Slovenci, vseh strank, vseh svetovnih nazorov, zediniti se in strniti se v eno samo voljo in eno samo težnjo: Zedinjena Slovenija, demokratična in socialno pravična v jugoslovanskih občinah obljubili določiti si vlaže na demokratičen način po svoji volji. Izrazil je vero, da se bo to zgodilo v zvezdanih temeljih za božični dan.

O atlantskem čarterju je dejal, da ga bodo Zed. države uveljavljale kolikor je človeško mogoče, in pa da so zavezniki občinah obljubili določiti si vlaže na demokratičen način po svoji volji. Izrazil je vero, da se bo to zgodilo v zvezdanih temeljih za božični dan.

Njegov govor o položaju doma in po svetu je bil poln sigurnosti in vere v lepo prihodnost, a ob enem poudaril, da ako jo hočemo, moramo tudi delati zanjo.

IZKAZ 300-TERIH

Na priporočilo Joškota Ovna in več drugih se je kvota prispevatev pod gornjim naslovom zvišala iz dve na tri sto. Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoci agitaciji za njegovo razširjenje. Drugi prispevki so priobčevani pod običajnim naslovom "Tiskovni sklad Proletarca".

XII. IZKAZ	
Frank Oblock Tiona, Pa.	\$ 10.00
Gosp. odsek SND, Waukegan, Ill.	5.00
Milan Medvešek, Chicago	5.00
Anton Marinsich, Pueblo, Colo.	5.00
Frank Leskovsek, Port Washington, Wis.	5.00
Skupaj	\$ 30.00
Prejšnji izkaz	1,341.00
Skupaj do 31. dec.	
1944	\$ 1,471.00

Prispevateljev v tem izkazu 5, prejšnjih izkaz 241, skupaj 246. — Manjka še 54.

Ako vam je naročna poteka, prosimo, obnovite jo čimprej!

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

DRŽITE CENE ŽIVILOM NIZKO

Grocerije in odjemalci morajo sodelovati v boju proti višanju cen. Oboji so skupno odgovorni za uveljavljanje določenih (ceiling) cen. Poučite se o njih iz uradnega seznama odobrenih cen, predno kaj kupite.

OFFICE OF WAR INFORMATION

F. D. ROOSEVELT O SVOJIH NAČRTIH ZA ZMAGO IN MIR

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kov industriji čim mine vojno, zato, da bo imela več kapitala za ekspanzijo in s tem da upoštevijo delavcev. Nič skritega ni, da so dobički korporacij celo sedaj, ko so davki visoki, po odbitju istih še vedno ogromni. Večji ko kdaj prej.

Industrialci in vsi bogataši sloji pritisajo, da se bi jim davke čimprej znižalo in v nadomestilo pa uvedlo federalni prodajalni davek (sales tax). Tako bi še več davčnega brezna padlo na tiste mase, ki ga najtežeje plačajo.

Socialna zaščita

</p

PROLETAREC

THAT "EXODUS" FROM WAR INDUSTRIES

American wage-earners are being done a grave injustice by scare headlines about the "exodus" of workers from war plants to secure peacetime jobs. The press and certain Army officials have created a picture in the public mind, and in the minds of soldiers and sailors, that shortages are now occurring because workers are falling over each other in their flight from war jobs. The facts do not bear out these accusations.

"Why these shortages in heavy artillery and heavy ammunition, in radar, ships, dry cell batteries, cotton duck, forge and foundry products?" asks Paul McNutt. "The labor-haters shout their classical answer: 'Labor.' They have confused large sections of the American people."

Confusion in the minds of Americans, civilians and soldiers, could set the stage for a post-war tragedy, could lead to strife between veterans and workers. Public officials and newspapers should be extremely careful to avoid confusion, to stick to the facts.

Shortages in war materials are a serious matter. They must be made up. But in looking for the causes, all the available facts must be analyzed coolly. The CIO has asked the officials to supply it with the names of plants where labor shortages are crucial. On the basis of this information, local unions are being notified and every effort made to recruit labor and utilize it properly. In the past, production delays said by employers to be due to manpower shortages have often been found on examination to have other causes.—CIO.

The Bankruptcy of British Policy in Greece

At the moment when Allied armies in the West are locked in decisive battle with the enemy, Mr. Churchill and Mr. Eden have flown to Athens. This dramatic and surprising move, whatever its consequences for the Greek people, clearly gives the lie to the opinion, still official in Britain, that the E. L. A. S. forces are a small minority of "ruffians," "gangsters," and Communists. The inadequacy of the British position became patent when the right-wing E. D. E. S., long recognized by Britain as the authentic Greek resistance movement and abundantly supplied with gold sovereigns and tommy guns, utterly collapsed in Epirus before the E. L. A. S. forces. Now the E. A. M. and its fighting branch, E. L. A. S., emerge as the only resistance movement in Greece and the actual masters of the country, for General Scobie's troops have only secured against the E. L. A. S. a small part of Attica. Faced with the total bankruptcy of British policy in Greece and with the bitter opposition of a large proportion of the British public, Mr. Churchill is obviously trying to salvage what he may. The Central E. L. A. S. Committee was invited to send delegates to take part in a meeting of political groups, over which Archbishop Damaskinos, who has no status in the puppet government, rather than Premier Papandreou, was asked to preside. The E. A. M. has won a great victory, and it may be hoped the political lesson of Greece will affect Allied policy in other liberated areas.—The Nation.

Some of the Questions of Which the People Better Be Thinking Now

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

One of the many bad things about any war is that in time of war people look too much at the enemy and too little at themselves. Objective analysis is not popular in war times. What is popular and what is done by most people is to agree that we are ALL right and that the enemy is ALL wrong and that a victory for our side will be ALL to the good while a victory for the enemy would be ALL to the bad. And so, having pegged their thinking to those premises, further thought is unnecessary.

Most Americans are now conscious that they didn't get what they expected out of World War I. But already it is becoming apparent that out of the present war there are developing things quite different than what the people were encouraged to think about when the war was being launched.

And when the war is finally won it will become apparent to most people—in time—that what they need fear and watch is the class within their own nations which propose to continue the game of exploiting human labor for private profit.

While workers may and do make common cause with their own native exploiters during the fighting of a war, those exploiters will loom as the enemy when the war ends.

A vanquished Hitler and a crushed Hirohito won't be important then; whatever course the world may take after this war will not be the result of their decision any more than the late Kaiser can be blamed for the fact that after World War I humanity immediately was directed along the road that lead to World War II.

It was the victors who drew the maps and dictated the policies. It was OUR policymakers who got us into the present mess. And again it will be the victor nations that will have to accept responsibility for the kind of world that lies ahead.

Because that responsibility can not be evaded, it is deadly important that the American people should keep a sharp eye upon what is happening here at home and within the nations with whom our nation is allied.

Why has the State Department been filled with men whose interests are those of the owning class?

CATHOLIC GROUP HITS DRAFT IN PEACETIME

The Catholic Association for International Peace this week came out with a vigorous attack on conscription in peace-time. The proposal, it declared, cannot be defended either on practical or moral grounds.

"America's new position in world affairs," the association said, "calls for a reorganization of our national defense policy. But universal peace-time military service should be the last resort."

HOW DEMOCRACY WORKS!

Courtesy Appreciate America, Inc.

Gagging a Spanish Republican

Frederick Kuh reports from The Sun's London bureau that the British foreign office commentator had "a rough time" at a press conference when he defended his government's gag on Dr. Negrin, former Spanish Republican premier. The commentator deserved that kind of time.

Not only had the foreign office banned Dr. Negrin's scheduled radio talk of Tuesday to a New York mass meeting in favor of a democratic Spain; the ban was in line with the British government's stipulation, when granting Dr. Negrin a visa in 1940, that he refrain from political activity while in Britain. In other words, the premier of a legitimate liberal government, betrayed by the great democracies, must not offend by activities in England that might contribute toward eventual restitution of freedom in his country.

But if such is the attitude of Mr. Churchill's foreign office, note one fact: It was British newspapermen who gave the defensive commentator the rough time—with questions eloquent of dissent. We have no doubt that their attitude represents majority British opinion in its concern over the Churchill line of attempting to "weaken European scales against purposeful democracy."

Whether the foreign office alters its stand on Dr. Negrin may mean little to him, since he intends to leave soon to confer with Spanish Republicans in France, and is contemplating a trip to the United States and Mexico. But protest against the line revealed to have been taken in his case should be one more impetus for Anglo-American policies to aid, not hinder, liberal movements in Europe.

As for Franco's regime, it is difficult to see what reason remains for American recognition of it. We should break with it on the simple grounds set forth by Dr. Negrin in the telegram he was permitted to send to the New York meeting: "It violates the expressed will of our people and is an outrage to human dignity."—The Chicago Sun.

Black International

Rupprecht von Wittelsbach calls on the Pope, Otto von Hapsburg has crooked up, Royalist circles see vistas of hope. When Europe's republics are mopped up, Hapsburgs are Holy as well as Imperial, Their annals are old as their story is serial.

Family thrones they are ready to fill, As presidents fall with their ministries, From Chile, Bolivia, Peru and Brazil. Flock claimants of dead and gone dynasties. With Papal support (and a thumping minority) Pretenders receive a high travel priority.

Wettins may sit upon Saxony's throne, Zahringens flourish in Baden, Württemberg-Brandenburgs get back their own. When the tenant vacates Berchtesgaden. The Third Reich is marked by exceptional brevity, Hapsburgs rejoice in amazing longevity.

Monarchs may rise in the wake of the peace, Wittelbachs reign in Bavaria, Sonderburg-Glücksburg find welcome in Greece. Saxe-Coburgs inherit Bulgaria. The Vatican offers a new opportunity. For public devotion and Catholic unity.

Ex-Bourbon-Hapsburgs in Spain may be found. To match Lisbon's Hapsburg-Braganza, Hapsburg-Leczinski's in Poland be crowned. For that's what the Vatican plans are. Catholic courts of antique consanguinity, Rulers restoring the right of divinity.

(Nation, Dec. 30, 1944.)

WORKERS FROM GREECE APPEAL FOR AID

"In the name of Greek working class, we address ourselves to the representatives of our sister working class of Great Britain to denounce the crimes of General Scobie against our heroic martyr people, who have given everything for the Allied cause. General Scobie, entrenched on Holy Rock, cannons, bombs, and machine guns with tanks and aeroplanes, the workers quarters. We address ourselves to the English workers, and ask them that justice be done to our people, and that their liberty and independence be respected." Signed, Athens, December 12, for the Executive Bureau, Kalomiris.

FEWER PEOPLE IN MOTOR EMPIRE

DETROIT (FP).—Average number of employees on General Motors payrolls in the third quarter of 1944 was 641,707, compared with 475,471 in the second quarter.

IN THE WIND

From THE NATION

The United Automobile Workers, CIO, has applied to the Federal Communications Commission for permission to operate FM radio stations after the war in Detroit, Flint, Cleveland, Los Angeles, Chicago and Newark New Jersey. A statement of purpose filed by R. J. Thomas and Georg F. Ades, respectively president and secretary-treasurer of the union, said the U. A. W. will undertake FM broadcasts "to enhance the cause of our political, economic, and social democracy through affording to all groups and classes such freedom of speech and opportunities for discussion as to be unparalleled in the history of the radio broadcasting industry.

Literary criticism: Ella Maxwell writes in the New York Post of December 14, "Cole (Porter) is the Proust, Molire, and Verlaine of America."

F. F. McNaughton, editor of the Pekin, Illinois, Daily Times, summed up the Greek situation in two brief columns. On December 12 he wrote "Stalin came pretty close to taking over both Greece and Italy once before. Mussolini headed him off in Italy. John Metaxas (sic) headed him off in Greece... It is too bad John Metaxas died." And on December 13 came the clincher:

"Perhaps America is trying to force democracy onto nations that can't afford it. Democracy is a luxury... Yet we insist that poverty-stricken lands like Italy, Greece, and Germany have democracy... That would be silly."

Correction: On December 2 this column stated that the 1943 survey of church membership by the Federal Council of the Churches of Christ in America was the first since 1926. Bishop G. Bromley Oxnam informs us that a survey is published every year. It was also stated that the number of denominations had increased by 21.7 per cent. The Bishop points out that 97 per cent of all church members in the country belong to 52 denominations and that the remaining 202 denominations have only 3 per cent of church members.

ATLANTIC CHARTER IS NOW MORE VALID THAN EVER

Last week President Roosevelt made two statements regarding the Atlantic Charter. In the first statement he shocked the world by letting it know that the Atlantic Charter was never signed by any one of the United Nations and that it didn't even exist as a legal document. In the second statement, which we are led to believe was prompted by the numerous inquiries and protests he must have received, he assured the American people and the peoples of the rest of the world that the principles enunciated in the Atlantic Charter are valid and just as valid as are the ten commandments.

We enthusiastically accept and approve the second statement of the President. Whether or not the United Nations signed the now historically famous document drafted on the Atlantic in August 1941, the principles therein enunciated are still cherished by the great majority of the people in every land who are longing for the end of war and for a lasting peace with security, and the aims of the United Nations in this war cannot be other than those embodied in said document known as the Atlantic Charter, and that any nation or group of nations trying to disregard those aims or violate them, will have to answer before the conscience of civilization. — La Parola.

BUMPER HARVEST OF WHEAT IS IN OFFING

If present prospects pan out, the wheat harvest in the United States this year will go a long way toward feeding a hungry world. The Department of Agriculture, on the basis of December crop conditions, forecasts a yield of well over a billion bushels, probably exceeding last year's crop which topped all records. Annual domestic consumption is about 600,000,000 bushels.

NO RUSH

The sweet young thing grabbed a taxi and said to the driver: "To the maternity hospital, but don't rush, I only work there."

WHY PIT SOLDIER AGAINST WORKER?

Employers, Fearing Unions, and Politicians Seeking Votes May Precipitate Most Dangerous Problem of New Year

We are entering a new year. It will not be an easy year for Americans. It will witness the overthrow of Hitler. Then we will find ourselves up to our ears in the problem of establishing something like order throughout the length and breadth of Europe.

If we achieve the right answer, we will contribute greatly to the cause of world peace. If we don't get the right answer, we may drift into another war, and such a conflict might snuff out Christian civilization as we have known it.

It is too much to hope that 1945 will see the end of the war with Japan. Before Pearl Harbor a brilliant Senator said we could clean up the Japs in six weeks. That shows how little brilliant Senators know about war.

We will clean up the Japs, but we will be lucky if we finish the job before the ends of 1946. That's the view of our military commanders.

With Germany beaten, this year may see the beginning of an attempt to get back to peace-time production. Two or three million men, who have worn the uniform, will be looking for jobs. Employers who do not like labor unions will be craftily endeavoring to array the soldier against the worker who helped hold the home front while the fighting is going on.

Strangely enough, the government is doing something like that right now. By Presidential order, governmental departments and agencies are being combed to find positions which may be given to returning soldiers. What will become of the civilians now holding these jobs? Apparently no one is worrying about that side of the problem.

This situation doesn't look very serious just now, but if that policy of shoving civilians into the breadlines, in order that the returning soldiers may have jobs, is adopted, we are bound to have trouble in this country.

Organized labor takes the position that the only safe policy is to provide jobs for all Americans, able and willing to work. From the beginning of this war effort, organized labor has advocated the best for the soldier—the best wages, the best clothing, the best food, the best weapons, the best of everything. It has also advocated adequate care for the soldier's dependents.

After the war it has contended that the soldier should be restored to the job he left when he went to the front, plus the seniority he would have won, had he remained home; also such training and education as he desires.

The policy advocated by organized labor is sound. The policy which would pit soldiers against workers is unsound. If adopted, it will lead inevitably to Fascism, possibly to Communism, and certainly will jeopardize, if not destroy, good old-fashioned American democracy.

From the letters which reach this office from soldiers LABOR is convinced the big majority of our fighting men desire a square deal and nothing more.

This may prove to be the nastiest problem we will have to face in 1945, so we should be given some thought to it. When you are writing to your soldier friends, in camp or overseas, it might be well to discuss it with them.

If the soldiers, the workers, the farmers—representing an overwhelming percentage of the population of our country—will work together, in peace as they have in war, they can set this America of ours on a mountain top—an inspiration to harassed peoples everywhere, and an example of the "miracles" which may be wrought by "men of good will" who seek for themselves only what they are willing to concede to others.—Labor.

WINNING THE WAR BY HEADLINES WILL NOT LEAD TO VICTORY

The German drive into Belgium and Luxembourg may be considered a counter-blow against Allied operations, or a desperate action aimed at raising the morale of a nation which for two years has heard only news of retreat. But the fact remains that the Germans have attacked and that the orders of Marshal von Rundstedt to his forces indicate anything but an inclination to surrender. This, indeed, must be a lesson to those who refuse to recognize that this war is not developing according to patterns set by military history. This is a war waged by fascist fanatics who do not care whether their country is torn to pieces or whether their people are bombed day and night, and who will go on fighting until the last rifle has been snatched from their hands. The time for betting that "everything will be over by Christmas" has ended. Christmas, 1944, instead of blessing American homes with an end of hostilities, has brought news of an unexpected setback. For many it has been a rude awakening, but the army at least saw the shape of future events. Three measures were taken recently: boys under nineteen were sent overseas as replacements for infantry and armored forces; announcement was made that additional men in the twenty-six-to-thirty-seven age group who were not engaged in essential jobs were to be inducted to replace service personnel released for work in "critical war programs"; casualty figures were listed at more than half a million. These measures alone should be enough to dissuade the American public from following the press in its irresponsible and obstinate habit of winning the war by headlines.—The Nation.

ILLITERACY IN THE UNITED STATES

The adoption by the government of India of compulsory education for all children between six and fourteen marks a momentous step ahead for that country.

It might not be amiss in this connection to recall the amount of illiteracy that still persists in such advanced countries as the United States, for instance. According to the report of a subcommittee of the Senate Committee on Education and Labor, made in 1939 there are in the United States approximately 3,600,000 totally illiterate persons, and 15 million adults who cannot read a newspaper or write a simple letter. In one State 15 percent of the population is illiterate.

Nearly a million children of elementary school age in this country are not enrolled in school at all, mainly because of the lack of facilities in impoverished and isolated rural areas. For these children, freedom and opportunity have proved to be freedom and opportunity to grow up in ignorance, the report remarks.

In the light of these facts, it is not surprising that our armed forces have rejected almost a quarter of a million young men because of educational deficiencies.

A Selective Service Bulletin pointed out last Summer that educational deficiency had deprived our armed forces of more physically fit men than operations of the enemy.

These data emphasize the importance to this nation as a whole of insuring that every American citizen has opportunity for a reasonable minimum of education," the statement said.

We Americans are inclined to look upon India as a sort of "backward" nation; now, it seems, India has turned the tables on us—at least in the important matter of giving all children equal educational opportunities.

But Not Enough

Father (reproachfully)—Daughter, don't you think that young man is rather fast?

Daughter—Yes, father, but I don't think he'll get away.